

'Juristen misten de bevlogenheid en inventiviteit'

Klokkenluiders in de kou

Na een crisis bij het Huis voor Klokkenluiders is het nog steeds wachten op een nieuwe aanpak in het onderzoek van misstanden en de begeleiding van klokkenluiders.

Nee, voor vragen over de herstart van het Huis voor Klokkenluiders is het 'onzes inziens nog te vroeg, al gaan de werkzaamheden wel gewoon door,' zegt woordvoerder Arjen Wilbers van het Huis voor de Klokkenluiders in een mail aan OR Magazine. De vraag was hoe de nieuwe koers van het Huis eruit gaat zien, sinds begin dit jaar de Leidse hoogleraar en jurist Erwin Muller werd gepresenteerd als interim-bestuurder van het Huis. Aan hem de taak orde op zaken te stellen in het door een richtingsstrijd geteisterde Huis. Dat wist na ruim een jaar nog geen enkel afgerond onderzoek te overleggen naar een door een klokkenluider aangedragen misstand.

In september 2017 waren de interne verhoudingen tussen zowel medewerkers als bestuurders onderling dermate geëscaleerd, dat bestuursvoorzitter Paul Loven besloot op te stappen. Dat was aanleiding voor oud-topambtenaar Maarten Ruys de problemen in het Huis te onderzoeken. Die kwam tot het advies een interim-bestuur het personeelsbestand te laten doorlichten op zijn kwaliteiten en motivatie, en een nieuwe werkwijze (2.0) voor het Huis te ontwikkelen.

Lege handen

Het in juli 2016 in Utrecht geopende gevestigde Huis voor de Klokkenlui-

ders moest een veilige toevlucht vormen, waar mensen maatschappelijke misstanden kunnen melden én terecht kunnen voor advies en psychosociale bijstand. De wet uit 2015 die de (rechts) positie van klokkenluiders in Nederland moet verbeteren, is een initiatief van Tweede Kamerlid Ronald van Raak (SP). Aanleiding voor de oprichting van het Huis was onder meer het lot van Ad Bos, klokkenluider in de bouwfraude, die berooid zijn intrek in een caravan moest nemen nadat hij verboden prijsafspraken tussen bouwbedrijven openbaar had gemaakt.

Sinds de opening bereikten ruim 500 meldingen het Huis. Daarvan werden er uiteindelijk 150 geregistreerd, en 28 als urgent 'onderzoekswaardig' aangemerkt. Toch sneuvelden in laatste instantie nog 22 zaken. Juristen van het Huis wisten telkens uitzonderingsgronden te vinden om een zaak niet door te zetten. Waardoor melders na maandenlang informatie te hebben aangeleverd met lege handen stonden.

Juridische cultuur

'De eerste melder die daadwerkelijk beschermd wordt door het Huis, of door een rechter, moet ik nog zien,' zegt voormalige klokkenluider en fraude-onderzoeker Gerrit de Wit van de Expertgroep Klokkenluiders. Dit is een in 2010 opgerichte stichting van klok-

kenluiders die zich het lot van melders van misstanden aantrok. De Wit trad bij de opening van het Huis als bestuurder toe tot de afdeling Onderzoek. Hij vroeg uiteindelijk ook om een onderzoek naar het functioneren van het Huis, gefrustreerd over het uitblijven van concrete resultaten op de kernactiviteiten: onderzoek naar misstanden en melders beschermen met psychosociale begeleiding. De Wit: 'Afdelingen in het Huis werkten elkaar tegen en medewerkers beschikten niet over de juiste competenties en attitude om de onderliggende mechanismen van misstanden bloot te leggen. Er heerste een ambtelijke, sterk gejuridiseerde cultuur. De wet Huis voor de Klokkenluiders zou niet goed werkbaar zijn, hoorde ik zeggen. Maar juristen misten de bevlogenheid en de inventiviteit om te zien hoe ver je met een zaak kon komen. Als Expertgroep destijds, toen er nog geen wet was, boekten wij wél succes voor klokkenluiders. Eén van de zaken waar de Expertgroep zelf nog aan werkt, is aangebracht door een ondernemingsraad.'

De Wit wacht met welke voorstellen interim-bestuurder Muller komt om het Huis weer bestaansrecht te geven. 'De Expertgroep heeft Muller geadviseerd indringende interventies te plegen op het werkproces, de bekwaamheden van medewerkers en de leiderschapsstijl.' **1**